

רשימת ספרי "בן מלך" שיצאו לאור עד עתה:

- חג המצות
- ספרות העומר וחג
- השביעות
- מיץ בין המצרים - גלות ונאולה
- ימים נוראים
- חג הסוכות
- חנוכה
- ימי המורים
- הגדה של פסח
- בעניני מצוות התמידיות
- שבת קודש
- מידת הבחנות
- שומע בעונה
- ענינים ב'ש"ס ובהלכה
- זמירות ש"ב"ק
- ✦ ✦ ✦
- בראשית ח"א - מאמרי
- מבוא בראשית-נח
- בראשית ח"ב - לך
- לך-תולדות
- ✦ ✦ ✦
- בראשית ח"ג - רצא-ויחי
- שמות ח"א - שמות בשלח
- שמות ח"ב - מאמרי בשלח
- יתרו-משפטים
- שמות ח"ג - תרומה-פקודי

ניתן להשיג: mechonbenmelech@gmail.com
 באר"צ ניתן להשיג: salea@yefenotbooks.com | Warehouse: 8482450220

בסייעתא דשמיא

אוצרות בן מלך

מתורתו של רבינו הגדול רבי לייב מינצברג זצוק"ל רבה של קהל עדת ירושלים

פרשת האזינו - חג הסוכות
 גליון מס' 74

פרשת האזינו

עוד במפרשים שביארו בזה בהרבה פנים, ועל כל אלה רבו מדרשי חז"ל, וכולם נאמרו על פי דרך הדרש והרמז.

אך על דרך הפשט נראה, כי "למספר בני ישראל" - המשך הוא לתחילת הדברים - שאל אביך ויגידך זקניך ויאמרו לך. כלומר שאל נא את הדורות הראשונים למספר בני ישראל - שאלם למספרם - ויאמרו לך, כמה מועטים היו ישראל במספר, בעת שנתפלגו האומות, וכמה רחוקים היו מלהיחשב כעם בהשוואה ליתר העמים. ועד מהרה נזכר, כי בעת ההיא לא

ה לה' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם הלוא הוא אביך קנך הוא עשך ויכוננך (לב, ו)

האות ה"א רבתי, ותיבה בפני עצמה היא.

ונראה לבאר על דרך שכבר ביארנו בכמה מקומות בתורה, שכל אות גדולה פירושה אות מודגשת, הבאה ליתן משנה תוקף למשמעותה. ואם כן, ה"א רבתי - פירושה "תמיהה רבתי". ונראה שגם יחוד הה"א וכתבתה כעין תיבה בפני עצמה, עניינו להעצים משמעות זו, כי כגודל התוכחה כך גודל התמיהה - האומנם זהו הגמול אשר תשיבו לה', והלא הוא אביך קנך הוא עשך ויכוננך.

בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם יצב גבולות עמים למספר בני ישראל (לב, ח)

הרבה נתקשו המפרשים בביאור חתימת פסוק זה - "למספר בני ישראל", וכמעט שלא נמצאו שנים מכוונים לדבר אחד. רש"י פירש, כי הפרדת העמים והנחלת ארצותיהם לא נעשתה אלא בשביל ישראל, וכתב שהמספר האמור כאן פירושו מספר שבעים נפש של בני יעקב שכנגדם הציב שבעים לשון. הרשב"ם כתב, שלא נמצא גוי שפירש הכתוב את גבולות ארצו אלא בכנען, משום שעתידיים ישראל לרשת את ארצו, והמספר הוא מספר שנים-עשר בני יעקב, שכנגדם היו בני כנען אחד-עשר, ועם כנען אביהם הרי שנים-עשר. ובאבן עזרא פירש את הכתוב על דור הפלגה, כי אז הועיד ה' ארץ שבעה גויים לישראל, שתספיק למספרם. עוד כתב כי למספר בני ישראל הוא - "כי צורת יעקב אבינו חקוקה בכסא הכבוד, והוא סוד גדול". ועיין

בגליון

פרשת האזינו

ביאורי פסוקים ..... עמוד 1

בענייני דיומא

בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי ..... עמוד 5

ושמחתם לפני ה' אלוקיהם ..... עמוד 9

פרנס השבוע

עץ חיים היא למחזיקים בה
 הוצאות הדפסת גליון זה נודבו לזיכוי הרבים
 ע"י ידידנו הנכבד מגדולי מחזיקי התורה בקהילתינו ומחשובי אברכי קהילתינו מתומכי מכונינו
 הרה"צ רבי **מאיר בלויא** שליט"א
 מנהל 'מפעל הרצופות'

לעילוי נשמת אמו **מלכה יהודית ב"ר צבי אריה** ע"ה

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך
 תעמוד לו ולמשפחתו להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה
 לראות ברכה והצלחה בכל אשר יפנה

להנצחות ותרומות "פרנס השבוע/החודש"
 אפשר להתקשר לטלפון מס' 8422488-054

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל-054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל-052-7616048

דבר המכון

בואו של החג זמן שמחנתו עלינו לטובה מעלה לפנינו באופן טבעי את דמותו של רבינו זצ"ל, שכמו בכל עניין בעבודת ה' היה מנחה אותנו לאור הדרכתו ואורחותיו הבהירים, ומכוון את תובנות הדעת ואת רגשי הלב אל מקומם הנכון, כך היו הדברים גם בחייו, שבכל עניין של מצוה ועבודת ה', כל תפילה, שבת קודש, הנחת תפילין ועטיפת ציצית, היינו שומעים את קולו מהדהד במרחבי המוח ומשבר את אזונינו, מה עניינה של מצוה זו, וכיצד היא הגישה הנכונה לקיומה, מה אנו מקיימים מתוך רגש פנייה אל ה', ומה אנו מקיימים מתוך רגשי שמחה ותודה לשמו יתברך.

פי כמה וכמה נוגעים הדברים אל מועדי ה' ומצוותיהם, אשר בהם כל אחד מבקש לדעת את אשר מוטל עליו, ואז כל אחד ואחד נחה עליו רוחו של רבינו כיצד הוא עומד ומדריך אותו, מה היא הסוכה ומה הוא חג האסיף, וכיצד משתלבים שניהם כאחד. כבכל שנה ניצב ספר 'בן מלך חג הסוכות' בהישג יד, להתבונן שוב ולהבין במדויק כיצד לקיים את מצוות החג. מצוות נטילת ד' מינים, עומק כוונתם ורגשי הקודש המתלווים אליהם, שמחת בית השואבה, מצוות שמחת החג. מלבד שימושם כמדריך מעשי לקיום המצוות, רבים בוחרים ללמוד בהם עבור עצם התענוג העילאי לעיין בספרי בן מלך, בשל העומק העיוני והרעיוני, והדרך בהם מתיישבים מקראות וסוגיות בש"ס ומפרשים, והכל מתוך בהירות איתנה אליהם הם מביאים את הקורא והלומד בהם.

כל זה אמור בשנים עברו כאשר ידענו שהמעייין מפכה בעוז ברחוב מנחת יצחק, ואינו מחוסרים אלא קירוב מקום, אולם בשנה הזאת חסרנו את כל אלה, אשרי עין ראתה שמחת בית השואבה. עם שואבת רוח הקדש רוח נדיבה. הלא למשמע אוזן דאבה נפשנו. ולא נותרו בידינו אלא ד' אמות של ספרי בן מלך, אשר הם מכניסים אותנו למחיצתו ואווירתו המרוממת ומלאה שמחת החג בדרכו של רבינו זצ"ל.

ביומו השני של החג ימלאו י"ב חודש להסתלקותו של רבינו זצ"ל, ימי האבל יתמו, אבל החסרון רק ילך ויגבר, זאת נחמתנו כי הותיר בידינו ירושה גדולה הלא היא סידרת ספרי בן מלך, אלה שכבר הודפסו, ואלה שעדיין עומדים בתורם ומצפים להדפסתם.

ובעז"ה ממש בימים אלה הגנו מתבשרים, כי גם עתה הולכים ונשלמים שני ספרים לקראת יומא דהילולא, עליהם עמלו במקביל עורכי המכון במחצית השנה האחרונה, כאשר ההלם מהאבל הגדול הופנה להתגברות יתירה בעבודת המכון. הספר האחד כבר יצא לאור לקראת החג, הלא הוא כרך 'בן מלך על התורה ויקרא חלק א' מהדורת ערנטל' לכבוד ידידנו הרב יוחנן ערנטל שליט"א אשר תרם את הוצאות ההדפסה. בבתי הכנסת של קהילתנו הקדושה יחולקו עותקים מהספרים, למען תהיה האפשרות לבני הקהילה לעיין בהם, ובימים אחרי החג יופץ בעז"ה לכל המנויים. ומיד אחרי 'במדבר חלק א' אשר נכנס לדפוס ויצא לציבור לקראת יום היארצייט הראשון ביום ט"ו מרחשוון. באירוע הגדול שיתקיים כמתוכנן לרגל היא"צ, יחולקו הספרים לחברי המכון והמנויים.

בברכת חג שמח ושנה פורייה לנו ולכל חברי הקהילה ולכל ישראל.

ספרים
למועדי השנה
•
סדרת ספרים
ביאורים ופירושים
על חמשה חומשי תורה
•
שיעורים
על הת"ס
•
ספרי
הגות ומחשבה
•
ביאורי סידור
•
ספרי
אמונה ומסורת
•
מאמר
תורה ודעת
•
אגונים
תורה ודעת

הנצחת תורמים

ק"ו בן מלך

03-3077354

חגיגות מכון

שיעורים 24 שעות ביממה

עמדות השעה בבית המדרש

לימודי מינימום רבני

מחלקים לפי נושאים

בכל ההחלטות

רכישת ספרי בן מלך

בנושאי המסורת ברחוב העולם

טלפון התנועה 054-8422488

כתובת אוהב ישראל 1/9

ביתר עילית

עמודי נתינת לפי סעיף 46

חגיגות הא"ת

mechonbenmelech@gmail.com

מנה מספר ישראל אפילו איש אחד, וכי כל אומות העולם כבר נחלו את ארצותיהם והתבססו בגבולותיהם, בעוד שעם ישראל טרם היה קיים בעולם.

כי עיקר מגמתה של שירת האזינו, הפותחת בדברי התוכחה - הלה' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם הלוא הוא אביך קנך הוא עשך ויכוונך - הוא להדגיש את היותנו נחשבים לה' כבנים לאביהם, שהוא אשר חוללנו ובראנו, וכל יסוד קיומנו ותוחלתנו אך ממנו הוא. ואמר - זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור, שאל אביך... למספר בני ישראל - שלא נדמה בנפשנו כי מספר בני ישראל היה מאז ומקדם ככוכבי השמים לרוב, אלא ניתן את הדעת על כך שלא בחר ה' בעם קיים ומבוסס, אלא בקומץ אנשים זעום, מספר אפסי, שבאורח טבעי לא היה להם כל דרך להתקיים ולהיות גוי בארץ. הן מחמת מיעוטם והן מחמת קוצר ידם להיבנות בכח עצמם. על כן אנו חבים לו את עצם הווייתנו, שגידלנו וטיפחנו יש מאין, בחינת "ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואומר לך בדמיך חיי".

ומתוך בחינה זו מתאר הכתוב בדרך שירה את ראשית דרכם של ישראל, כמספר אנשים חסרי כל, האבודים במדבר, בתנאים שאינם מאפשרים חיים וקיום - ימצאהו בארץ מדבר ובתהו ילל ישימון יסובבנהו יבוננהו יצרנהו כאישון עינו, והקב"ה הוא אשר פורש כנפיו עליהם ומצילם, ומספק להם כל מחסורם כאב הדואג לבנו - כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף יפרוש כנפיו יקחהו ישאהו על אברתו. ומכאן התוכחה הגדולה, על הכסילות והחדלון שבנטישת דרך ה', שהוא כהתנערות מלהיות בנים לה' וכעזיבת מקור החיים - שיחת לו לא בניו מומם דור עיקש ופתלתול - אשר על כך מוסבת הקריאה: הלה' תגמלו זאת - עם נבל ולא חכם - הלוא הוא אביך קנך הוא עשך ויכוונך.

הנה כי כן, מוקד עניינה של פרשה זו, הוא דברי תוכחה וכיבושין על חובתנו להכיר בטובה אשר עשה עמנו ה', שהוא עשנו והוא אשר בראנו לכבודו, בחינת "עם זו יצרתי לי" (ישעיה מג, כא). וזהו טעם ההדגשה הניתנת על מיעוט מספרם של בני ישראל בראשית הווייתם, המציין יותר מכל את גודל היצירה שבעשייתנו לגוי עצום ורב, בהנהגה מיוחדת רצופת ניסים ונפלאות.

* * *

ימצאהו בארץ מדבר ובתהו ילל ישימון יסובבנהו יבוננהו יצרנהו כאישון עינו (לב, ז)

וברש"י - יסובבנהו - שם סיבכם והקיפם בעננים, וסיבכם בדגלים לארבע רוחות, וסבבן בתחתית החרש שכפהו עליהם כגיגית. ובהמשך דברי רש"י - יסובבנהו - אשרינון סחור סחור לשכינתיה אהל מועד באמצע, וד' דגלים לד' רוחות.

הנה רש"י מפרש כאן את הפסוק יסובבנהו בשני אופנים, ואופן אחד שהקב"ה הקיף וסיבב את עמו בענני כבוד, או בהר סיני שהקיפן על ידי החרש. ובאופן השני שהקב"ה העמיד את עם ישראל מסיבב לשכינתו, והם סובבים אותו כביכול.

כלומר שהיה כאן שני ביטויי חיבה וקירבה בין הקב"ה לעם ישראל, מצד אחד השכינה היתה מסיבב לישראל והיו ישראל שרויים ומוקפים בתוך אור השכינה, והיתה השראת

השכינה עליהם בחינת 'אור מקיף'. ענני כבוד היא בחינת חיבה וידידות, שהקב"ה מקיף ומחבק את עם ישראל, וכענין הכתוב 'וימינו תחבקני', ואיתא שהוא כנגד סוכות שבו הקב"ה מקיף את עם ישראל במצות סוכה, בצילא דמהימנותא.

ועוד היה בחינה נוספת של חיבה 'יסובבנהו' בכך שישאל היו מקיפים סביב למשכן, בארבע דגלים סביב סביב, והיתה השכינה בתוכם בבחינת 'אור פנימי'. וכן עם ישראל מראים חיבתם להקב"ה שהם כביכול מקיפים ומחבקים אותו.

והנה רש"י כאן מתאר שמה שסיבבן בתחתית החרש וכפה אותו עליהם כגיגית, היה ביטוי חיבה שהקב"ה סיבב אותם והקיפם, אולם בגמרא מתואר כפיית החרש כגיגית כמהלך מחייב של אילוץ לקבל את התורה מתוך הכרח ושעבוד אף נגד רצונם - 'ויתיצבו בתחתית החרש' - אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא, מלמד שכפה הקב"ה עליהם את החרש כגיגית, ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם. אמר רב אחא בר יעקב מאכאן מודעא רבה לאורייתא (שבת פח).

והיינו משום שכאן בשירת האזינו בא הכתוב לתאר את גודל אהבת הקב"ה לעם ישראל ומה שעשה למענם מרוב חיבתם לפניו. וכל הדברים מתוארים כאן מן המבט של צד החביבות, כי מעמד זה עצמו של עמידת ישראל בתחתית החרש, היה גם ביטוי של חיבה ואהבה מאת הקב"ה לעם ישראל, שחשק בהם שהם יהיו עמו המקבלים תורתו, והיה זה בבחינת חיבוק שכביכול מחבק הקב"ה את כנסת ישראל.

וכענין זה מצינו בכתוב בפרשת וזאת הברכה - והם תוכו לרגליך (דברים לג, ג). וברש"י - שהרי תוכו עצמן לתוך תחתית החרש לרגליך בסיני. הרי שגם עם ישראל הראו אז עוצם החיבה והחביבות, שמגודל אהבתם לה' הכניסו עצמם תחת החרש להיכנס תחת שלטון מלכות ה', ולקבל עליהם עול תורתו ומצוותיו, לחסות בצלו של הקב"ה ולהידבק בו.

ואכן שני פנים היו לענין זה של כפיית החרש, אלא שבספר דברים עוסק בצד זה של החיבה והאהבה. ואילו בפרשת יתרו עוסק במבט שהתורה היא עול ושעבוד שעם ישראל מחוייבים בו. ולכן שם רמזה תורה את בפסוק 'ויתיצבו בתחתית החרש' שהיה הדבר בבחינת אילוץ וכפייה.

ובפסוק זה אנו מוצאים ביטוי נוסף למבט המיוחד של ספר דברים, שנתנית תורה לעם ישראל מתואר במילה 'יבוננהו'. כלומר הקב"ה החכים אותם ונטע בהם בינה, והרי בכל התורה מתוארים החוקים והמשפטים בתורת מצוות והוראות שהקב"ה מצווה אותם, אבל כאן הדבר מתואר שהתורה היא חכמה והקב"ה בא לבונן אותנו להחכימנו מחכמתו הזכה, וההבדל נובע מאותו שורש. שכן מצד המבט של פרשת יתרו התורה היא חוב ושעבוד שמוטל עלינו לקיימה, ולכן מצד מבט זה אין הדבר מוגדר כלימוד חכמה אלא כציווי והוראה, שהרי עלינו לשמוע את דבר ה' ולקיים אותו גם כאשר אין הדבר מובן לנו. אולם בפרשת האזינו הפסוק מתאר זאת מצד המבט והסגנון של חביבות שהקב"ה רוצה בכנסת ישראל שיבינו את התורה, וכמו שכתוב 'למדתי אתכם חוקים ומשפטים' שהקב"ה מלמד תורה לעם ישראל, כלומר שניתן לנו כח ובינה ללמדה להבינה ולהשכילה, והקב"ה נתן לנו את

התורה גם עבור זאת בכדי שנחכים ונתפקח בה, ושנהיה יודעי דעת עליון וחכמים בחכמת התורה, 'עדות ה' נאמנה מחכימת פתי', 'כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה'.

* * *

ידבר ה' אל משה בעצם היום הזה לאמר. עלה אל הר העברים הזה הר נבו אשר בארץ מואב אשר על פני ירחו וראה את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל לאחוזתה... כי מנגד תראה את הארץ, ושמה לא תבוא אל הארץ אשר אני נותן לבני ישראל (לב, מח-נב)

דבר זה שאמר הקב"ה למשה לראות את הארץ מראש הר העברים חוזר ונשנה כמה פעמים בתורה. ועצם הדבר צריך ביאור מהי חשיבותה של ראייה זו שהקב"ה מצווה עליו, ולשם מה היא באה.

ורש"י כאן כתב - **כי ידעתי כי חביבה היא לך, על כן אני אומר לך, עלה וראה.** ולפי פירושו זה מטרת הראיה היתה לצורך משה, שכיון שהקב"ה רצה לעשות לו רצונו, נתן לו מתנה זו שיזכה לראות את הארץ. שכיון שכה חביבה עליו הארץ וקדושתה, אזי אע"פ שלא זכה לעבור את הירדן ולהיכנס בה בפועל בגופו, אמנם זאת ניתן לו, שיוכל לראותה בעיניו, שזה גם כן קצת שייכות וזכיה בארץ, שניתן לו לראותה.

אולם הרמב"ן בפרשת וזאת הברכה (לד, כ) כתב טעם אחר במשמעות הראיה - **וטעם המראה הזאת אשר הראהו, בעבור שהיתה הארץ מלאה כל טוב, צבי לכל הארצות, ומאשר היה גלוי לפניו רוב האהבה שהיה משה רבינו אוהב את ישראל, שמחו ברבות הטובה בראות עיניו.**

ולפי זה היתה מטרת הראיה כדי להראותו את טוב הארץ שבהיותו רועה נאמן באהבתו את ישראל ישמח לבו לראות את רוב הטוב שהם נוחלים בארץ.

והנה לשון הכתוב בפסוק הראשון (מח) משמע קצת כדברי הרמב"ן, שכן ההדגשה היא בה - 'וראה את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל לאחוזתה'. וכן היא המשמעות בלשון הפסוק בפרשת פינחס - 'עלה אל הר העברים הזה, וראה את הארץ אשר נתתי לבני ישראל' (במדבר כז,ב). משמע שמראה אותו את טוב הארץ אשר נותן לבני ישראל.

אולם לשון הפסוק בסוף הפרשה כאן (נב) 'כי מנגד תראה את הארץ, ושמה לא תבוא'. בזה משמע שההדגשה היא על זכייתו של משה עצמו בארץ, שאומר לו הקב"ה כי רק מנגד יראה את הארץ וזה יהיה אחיזתו בה, אולם לא יבוא אליה. והיינו כרש"י שהראהו לו מצד חביבות הארץ אצל משה.

וכן בלשון הכתוב בפרשת ואתחנן - 'עלה ראש הפיסגה ושם עיניך - - וראה בעיניך, כי לא תעבור את הירדן הזה' (דברים ג,כז). משמע שהראיה היא תחליף לכניסה לארץ, שכיון שלא יעבור, אולם זאת ניתן בידו שיוכל לראותה מבחוץ. וביותר מפורשים הדברים בחז"ל לגבי הפרשה שם - **אמר רבי אלעזר גדולה תפילה יותר ממעשים טובים שאין לך גדול במעשים טובים יותר ממשה רבינו, אף על פי כן לא נענה אלא בתפילה שנאמר אל תוסף דבר אלי וסמך ליה עלה ראש הפסגה (ברכות לב).** הרי מפורש בדבריהם שאף העליה לראש הפסגה לראות את הארץ, היתה מכה בקשתו של משה

להיכנס אליה, אלא שתפילתו הועילה שניתן לו לראותה, וגם זה דרגה מסויימת של כניסה ושייכות לארץ, וכדעת רש"י.

ובמפרשים (עייני צרור המור ומשך חכמה) איתא שעל ידי ראיית משה והבטתו בארץ היתה הארץ נוחה ליכבש לפניו.

וכענין שנאמר לגבי האבות דאיתא בגמרא - **קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה - - משום חביבותא דאברהם הוא דקאמר ליה הכי כדי שיהא נוח לכבוש לפני בניו (בבא בתרא ק).** וכן נאמר ביעקב - **'אמר רבי יצחק מלמד שקפלה הקב"ה לכל ארץ ישראל והניחה תחת יעקב אבינו שתהא נוחה ליכבש לבניו' (חולין צא).**

ומשמעות הדברים איך על ידי הליכתו של אברהם נעשית הארץ נוחה ליכבש פניהם, היינו משום שבכך נחשב שנתן לו ה' את הארץ וזכה בה בקניין מסויים, ועל ידי שכבר היה לאבות אחיזה בארץ כבר באים הבנים לזכות בה יותר בנקל, וזכותם בה יותר מבוררת. וכמו כן על ידי שזכה משה להשיג את הארץ בראייתו, והראהו ה' את כל הארץ, הרי היתה לו זכיה במידה מסויימת בה בתורת מנהיגם של ישראל, ובכך היתה הדרך סלולה לפניו לכבושה בכוחו של האי רעיא מהימנא.

ואף רעיון זה תואם את שיטתו של רש"י בענין ראייתו של משה, שהיא באה עבור רצונו של משה לזכות בארץ, שגם אם לא זכה בה בכניסה בפועל, היה לו בה אחיזה פורתא במה שהראהו ה' את הארץ.

ובדומה לזה כתב בצפנת פענח להגאון מרוגאצ'וב שבראייתו קידש את אוויר הארץ, וגם זה כרש"י, שעל ידי הראיה נחשב שהיה קצת בארץ, שאם לא היה בגופו מכל מקום היה בה בכוח הבטתו.

והנה לפי רש"י נמצא בזה דבר נפלא, שבמידה המסויימת שזכה לה, הרי נכנס משה לארץ עוד לפני עם ישראל, הוא נכנס ראשון וגם הוא שכבש את הארץ לפניו.

והנה בעת שנגזר על משה שלא להיכנס לארץ כתיב - **ויאמר ה' אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם (במדבר כז,ב).** הרי שהיתה הגזירה שלא יביאו את עם ישראל לארץ, ולפי דבריהם נמצא שבסופו של דבר על ידי ראייתו הוא גם הביא אותם במידת מה אל הארץ, שעל ידי תחנוניו הוקל תוקף הגזירה במקצת, שהוא פתח לפניו את הדרך שתהא נוחה להיכבש.

*

אולם מצינו עוד בדברי חז"ל דברים התואמים יותר את מהלך ביאורו של הרמב"ן. על הפסוק - **ויאמר ה' אלי זאת הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב, לאמר לזרעך אתננה הראיתך בעיניך ושמה לא תעבור (דברים לד,ד), כתב רש"י - **כדי שתלך ותאמר לאברהם ליצחק וליעקב 'שבועה שנשבע לכם הקב"ה, קיימה!'** (ומקורו בגמרא ברכות יח:) וזהו 'לאמר', לכך הראיתיה לך, אבל גזרה היא מלפני ששמה לא תעבור, שאלולי כך הייתי מקיימן עד שתראה אותם נטועים וקבועים בה ותלך ותגיד להם.**

הרי מבואר בדברי חז"ל שהמטרה בראיית משה את הארץ

הנהגה מה שאמר לו הקב"ה 'וראה את הארץ' אין הכוונה בזה שלולי זאת היה נאסר עליו לראות אותה. אלא שאלמלא אמר לו 'וראה' לא היה יכול לראות כי אם מה שנראה בדרך הטבע, ואף אם היה עולה למקום גבוה לא היה מסוגל לראות את כל הארץ על כל חלקיה. ואמירת ה' 'וראה' היינו הבטחה שיראהו ה' את כל הארץ בדרך נס, וכמו שאכן היה בפועל כדכתיב - ויעל משה מערבות מואב אל הר נבו ראש הפסגה אשר על פני ירחו, ויראהו ה' את כל הארץ את הגלעד עד דן. ואת כל נפתלי ואת ארץ אפרים ומנשה ואת כל ארץ יהודה עד הים האחרון, ואת הנגב ואת הכנרת בקעת ירחו עיר התמרים עד צוער (דברים לד, ג-א). שכל זה אין ניתן לראות כי אם בדרך נס.

היתה בכדי שיראה את הארץ הטובה שישאל נוחלים מאת ה'. והוא מה שדרשו שאמר לו ה' לספר זאת לאבות, כלומר שבזה היה משה רבינו רעיא מהימנא משותף עם האבות שרצונם לראות את עם ישראל בגדולתם ופריחתם, והראה לו הקב"ה את הארץ. בכדי שיהיה לו ניחא דרוחא לראות את שגשוגם של עם ישראל בארץ הטובה, וכמו כן ישוב לספר זאת לאבות שאף הם שותפיו לבניין העם שישמחו גם הם. ועכ"פ ממה שקשרו חז"ל את ראיית משה עם המטרה לשמח את לבב האבות ולהפיק רצונם בידיעת הצלחת בניהם וזכייתם בארץ טובה ורחבה, מבואר כדברי הרמב"ן שזוהי עניינה ותכליתה של הראיה, לראות כי זכו ישראל לארץ טובה.

בעניינא דיומא

בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי

חז"ל אין עושין מצוות חבילות חבילות (ברכות מט.). וכל שכן במצוות התורה, אין לומר שנצטרפו שני חגים לחוגם יחד.

וודאי, שהחג בא על ענין אחד כללי. אלא שהדבר צריך ביאור, מה המשותף והמאוחד בין שני עניינים אלו. מה היא מהותו האחת והמרכזית של החג.

ובאמת, בתורה מוכח, כי גם ענין "חג הסוכות", קשור לענין האסיף. חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים באספך מגרנך ומיקבך (דברים טז-ג). כלומר שתקופת אסיף הגורן והיקב, הוא הזמן הנכון לעשות 'חג הסוכות', שהוא לזכר הסוכות שבמדבר. ובפרט לפי מה שדרשו חז"ל מפסוק זה, כי אין מסכנין אלא בדבר שגידולו מן הארץ ואינו מקבל טומאה. כי אתא רבין אמר רבי יוחנן אמר קרא באספך מגרנך ומיקבך בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר (סוכה יב). דהיינו שהסוכות עצמם באים מאסיפת גורן ויקב. הרי שגם ענין 'חג הסוכות', מקושר לאסיפת הגורן והיקב.

יתר על כן, מצינו בשיטת רבי יהודה, שאין מסכנין אלא בארבעת המינים שבלולב (סוכה לו). והרי ארבעת המינים באים להדיא לרגל שמחת האסיף. כדכתיב אך בחמשה עשר יום לחדש הראשון באספכם את תבואת הארץ תחגו את חג ה' שבעת ימים וגו' ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וכפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל ושמחתם לפני ה' אלוקים שבעת ימים (ויקרא כג-ט). ומדיליף רבי יהודה שאין מסכנין אלא בד' מיני הלולב בלבד, מוכח שענין הסוכות וענין האסיף, שייכים זה לזה.

ויש איפוא להבין, מה הקשר של שמחת האסיף בתבואת הארץ, עם הכרת הטוב וההודאה על הטובות והנפלאות שעשה ה' עם אבותינו במדבר.

בין חג הקציר לחג האסיף

ותחילה, יש להתבונן במהותו ומשמעותו של האסיף. כי הנה נוסף לחג האסיף, החג על אסיפת הגורן והיקב. מצינו שקבעה תורה חג נוסף על שמחת הקציר. כדכתיב וזכרו

חג האסיף וחג הסוכות

וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל לאמר בחמשה עשר יום לחדש השביעי הזה חג הסוכות שבעת ימים לה' (ויקרא כג-לד). חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים (דברים טז-ג). הרי שנקרא החג בשם "חג הסוכות". ואילו בפרשיות משפטים (שמות כג-ט) וכי תשא (שם לד-כב) נקרא "חג האסיף".

שני שמותיו של החג, "חג הסוכות" ו"חג האסיף", אינם רק שמות שונים, אלא הם עניינים שונים ותוכן שונה. לכאורה אלו שני חגים, הבאים לציין שני נושאים נפרדים.

"חג הסוכות" - חג שבו יושבים בסוכות. הסוכות באים לזכר ההליכה במדבר, כאשר מפורש בתורה. בסכת תשבו שבעת ימים כל האזרח בישאל ישבו בסכת. למען ידעו דורותיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים (ויקרא כג-מב). אם כן, חג הסוכות, היינו 'חג יסי המדבר'.

"חג האסיף" - על שם שמחת האסיף, כאשר עתה בתקופת השנה, מסתיים אסיף התבואה והפירות אל תוך הבית. וחג האסיף בצאת השנה באספך את מעשיך מן השדה (שמות כג-טז). אך בחמשה עשר יום לחדש השביעי באספכם את תבואת הארץ תחגו את חג ה' שבעת ימים וגו' (ויקרא כג-לט). והיינו שהחג בא על שמחת האסיף, לשמוח ולהודות לה' על האסיף ותבואת הארץ. שבעת ימים תחגו לה' אלוקיך במקום אשר יבחר ה' כי יברכך ה' אלוקיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידיך והיית אך שמח (דברים טז-טו). ומענין זה נקרא בתפילה "זמן שמחתנו". כי הוא זמן שמחת האסיף. אם כן, חג האסיף היינו 'חג שמחת אסיף תבואת הארץ'.

אמנם נראה פשוט שאין הגדר בזה שזימנה התורה לפונדק אחד שני עניינים שונים, כדי לצאת ידי שניהם כאחת. ושבאותו חג, יהיו כלולים שני תכנים שונים זה מזה. גם הודאה על ניסי המדבר, וגם הודאה ושמחה בברכת האסיף וכל התבואה אשר בבית. [והרי אפילו בגדרי ברכות ותקנות חכמים אמרו

הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה וחג האסיף בצאת השנה באספך את מעשיך מן השדה (שמות כג-טז). **וחג שבועות תעשה לך בכורי קציר חטים וחג האסיף תקופת השנה** (שמות לד-כב).

וכן בפרשת ראה, נצטוונו לעשות "חג שבועות" על שבעה שבועות שספרנו "מהחל חרמש בקמה" (דברים טז-ט). כלומר על שבועות הקציר. הרי שנקבע חג, לחוג ולשמוח בתקופת הקציר על קבלת התבואה.

שני חגים נקבעו איפוא בתורה, על ברכת מעשינו מן השדה. חג השבועות הוא חג הקציר, שבו שמחים בבכורי תבואת הארץ. וסוכות הוא חג האסיף, ששמחים בו באסיף התבואה.

ולכאורה, שני חגים אלו, הם מעניין אותו סוג שמחה, דהיינו קבלת תבואת השדה. אלא שבחג הקציר השמחה היא במידה קטנה, תחילת קבלת התבואה. ובאסיף השמחה גדולה יותר, כי כבר הגיעו לעונת איסוף כל השפע אל תוך הבית.

אמנם זה לא מסתבר, לומר שנקבעו שני חגים בתורה, על אותו ענין עצמו. לחגוג על קבלת אותה טובה עצמה, בכל שלב בנפרד. ולשם מה הכפילות בזה.

גם מצות העבודה בחגים אלו, שונים לגמרי. בשבועות מקריבים שתי הלחם מתבואת הארץ, ואילו בסוכות אין מביאים כלל קרבן מן האסיף. רק מנסכים מים על המזבח.

קביעותם של שני חגים נפרדים ושונים על הקציר ועל האסיף, מלמדת כי יש בזה שני עניני שמחה שונים זה מזה. הודאה נפרדת על שתי טובות, שתי נתינות שונות שנתן לנו ה'. שתי נתינות, שכל אחת, היא סיבה לחגוג חג לעצמו.

והנראה בזה בעו"ה, כי חג הקציר הוא החג על שנתן לנו ה' את הארץ. תודה על הטובה מאת ה', שבאה לנו על ידי שנתן לנו ארץ חמדה טובה ורחבה, ארץ זבת חלב ודבש. כאשר מתוך ארץ טובה זו, אנו מושפעים רוב ברכה ושפע. ועל כך, אנו חוגגים ומודים בשבועות. "חג הקציר" הוא איפוא 'חג ארץ ישראל'.

כאשר זוכים לברכת ה' של תבואת הקציר, כאשר האדם יורד לשדהו, ורואה את שפע התבואה הנקצרת ונגדשת בגורן. אזי מתעורר הוא, להודות לה' על ארץ חמדה טובה ורחבה אשר הנחיל לאבותינו. הוא רואה כאן את טובת הארץ. ולבו מודה ומהלל לה' על הארץ הטובה. וכדכתיב בריש פרשת עקב - כי ה' אלוֹקֵיךְ מביאֲךָ אל ארץ טובה ארץ נחלי מים עינת ותהמת יוצאים בבקעה ובהר. ארץ חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש. ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם לא תחסר כל בה וגו' ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלוֹקֵיךְ על הארץ הטובה אשר נתן לך (דברים ח-ט).

והיינו שהארץ מצד עצמה וטבעה, היא טובה, ומחמת כן היא מספקת חטה ושעורה וכל הפירות. ארץ טובה וארץ נחלי מים אשר "לא תחסר כל בה".

בעת הקציר, כאשר התבואה עדיין בשדה, רואה האדם כיצד בא לו שפע ברכתו, מן האדמה והארץ הטובה. ואז ההודאה לה', היא על הארץ הטובה אשר נתן לנו.

אבל בסוכות, כאשר התבואה כבר בבית, ושמחים ומודים לה' על האסיף. עתה ההודאה לה' היא, על מה שה' משגיח עלינו, ודואג לנו ומעמיד לנו כל צרכינו. האדם רואה עתה, כי ה' דואג לצרכיו וממלא את אוצרותיו בר. אין זה חג על "הארץ הטובה", אלא 'חג ההשגחה'.

הטובה והברכה שיש לעם ישראל בארץ ישראל, נובעים משתי סיבות. השפע בא מתוך שתי נתינות שנתן ה' לישראל, האחת, מצד מה שנתן להם ארץ טובה עד למאד. ארץ משובחת בטבעה שיש בה שבעת המינים, לא תחסר כל בה. **ארץ אשר תרתי להם זבת חלב ודבש צבי היא לכל הארצות** (יחזקאל כ-ו).

אמנם עוד זוכים עם ישראל, שלא זו בלבד שנתן להם ארץ נחלה טובה ומבורכת בטבעה. אלא גם נותן דעתו להשגיח עליהם באופן מיוחד, ולספק כל צרכיהם. לא זו בלבד, שנתן להם ה' נחלת ארץ טובה שהיא זבת חלב ודבש בטבעה. אלא עוד ידו נטויה עליהם, להשגיח עליהם תמיד, ולדאוג שלא יחסר מהם דבר. והשגחה זו מתבטאת בעיקר בנתינת הגשמים, אשר נותן לבו עליהם לתת מטר ארצם בעתו.

זהו עוד נתינה שיש לנו בארץ ישראל, שיהיה ה' משגיח עלינו תמיד. המזון שיש לנו מן הארץ, הוא גם מחמת שהארץ היא טובה בטבעה, ארץ דשנה ועסיסית, זבת חלב ודבש. וגם מחמת שהיא ארץ שה' משגיח עליה תמיד, ונותן מטרותיה מן השמים. חוץ ממה שהארץ דשנה בטבעה, יש לה מעלה שהיא ארץ המושגחת באופן מיוחד מאת ה'. וכאמור בסוף פרשת עקב - כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים הוא אשר יצאתם משם אשר תזרע את זרעך והשקית ברגלך כגן הירק. והארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעת למטר השמים תשתה מים. ארץ אשר ה' אלוֹקֵיךְ דרש אתה תמיד עיני ה' אלוֹקֵיךְ בה מרשית השנה ועד אחרית שנה (דברים יא-י).

יש כאן, שתי פרשיות במעלת ארץ ישראל. מעלה אחת שהיא ארץ טובה נחלי מים וכו' וכו' ומעלה נוספת שהיא "ארץ מושגחת", ארץ אשר ה' דורש אותה תמיד, כאשר היא שותה למטר השמים.

בחג האסיף, חוגגים ושמחים לפני ה' על המעלה השנית, על ההשגחה המיוחדת שעל ידה זוכים ליותר ברכה ושפע והצלחה באופן מיוחד.

וכדאיתא: **תנו רבנן, ונתתי גשמיכם בעתם, לא שכורה ולא צמאה אלא בינונית, שכל זמן שהגשמים מרובין מטשטשין את הארץ ואינה מוציאה פירות, דבר אחר בעתם בלילי רביעיות ובלילי שבתות, שכן מצינו בימי שמעון בן שטח שירדו להם גשמים בלילי רביעיות ובלילי שבתות עד שנעשו חטים ככליות ושעורים כגריעיני זיתים ועדשים כדיניי זהב, וצרו מהם דוגמא לדורות, להודיע כמה החטא גורם שנאמר עונותיכם הטו אלה וחטאתיכם מנעו הטוב מכם** (תענית דף כב.). ולמידה זו זוכים ישראל מחמת ההשגחה המיוחדת של גשמיכם בעתם, שיהיו הגשמים בדיוק במידה הראויה ובעת הראויה. עד שהפירות מגיעים למלוא גודלם ומצוי טעמם וכוחם. ומדריגה גדולה זו, תלויה במעשיהם של ישראל. עיני ה' בה דורש אותה תמיד, להיטיב עמם כפי מעשיהם.

האדמה אשר נתתה לי (דברים כו - ט). הרי שביכורים ענינם הודאה על נתנת הארץ הטובה, ארץ זבת חלב ודבש.

זה תוכן מהות חג השבועות, שמחה והודאה לפני ה' על הארץ הטובה אשר הנחיל לנו. ואת זאת מביעים בהבאת בכורי פרי הארץ.

אבל בחג האסיף, אין ההודאה באה, מצד הטובה והשבח שבטבע הארץ. אלא על ההשגחה המיוחדת שה' משגיח עלינו בארץ ישראל, מה שעניי ה' תמיד נתונות עלינו לדאוג לכל צרכינו. ובכדי לבטא את מתנת ההשגחה, אנו מעלים לפני ה' את ניסוך המים. המים שבהם מתבטאת ההשגחה המיוחדת, אשר ה' משגיח עלינו ממעון קדשו להוריד מטר ארצינו בעתו. רק בניסוך "מים" מציינים ומביעים את השמחה וההודאה, על שפע הברכה שאנו זוכים לה מצד ההשגחה המיוחדת. ולא בפירות, אשר מודיעים את עצם טוב הארץ בטבעה.

ובזה יש לבאר, מה דאיתא בטור (או"ח סי' תיז) בשם המדרש כי ג' רגלים כנגד ג' אבות. פסח כנגד אברהם שבועות כנגד יצחק וסוכות כנגד יעקב, עיי"ש. והיינו, פסח כנגד אברהם, שנאמר בו לך מארצך וגו' ואעשך לגוי גדול וגו' (בראשית יב-א), והוא כנגד פסח שהוציאנו מארץ מצרים ועשנו לגוי. וביצחק מצאנו שברכת ה' התקיימה בו באופן של ברכת הארץ והשדה. ויזרע יצחק בארץ והיא וימצא בשנה ההיא מאה שערים ויברכהו ה' (בראשית כו-ב), והוא כנגד שבועות חג הקציר, כאשר נתבאר שהוא חג הארץ. וביעקב אבינו רואים את ברכת ה' בענין של שמירה והשגחה. אם יהיה אלוקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש (בראשית כח-כ), והוא ענין חג הסוכות שמירה והשגחה פרטית על קיומינו ומוזונינו וכל צרכינו בכל מקום, כאשר יבואר להלן.

ההשגחה המיוחדת - השראת השכינה בבית המקדש

על שני אופני נתנת הטובה אלה, מאת ה' לישראל, נקבעו שתי ברכות נפרדות בברכת המזון.

ברכה שניה, מברכים על הארץ ועל המזון. בברכה זו, מודים על ארץ חמדה טובה ורחבה, ועל כל הטוב שנתן לנו ה'. ההודאה היא על הארץ. שה' הנחיל לנו ארץ טובה ומשובחת בטבעה, שעל ידה יש לנו מזון לשובע. וכפי שמסיימים בברכה זו ככתוב ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלוקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך. וחותרים על הארץ ועל המזון. כלומר, על הארץ שעל ידה יש לנו מזון.

ברכה זו מקבילה להודאת חג הקציר, החג על הארץ הטובה, אשר מחמת רוב טובתה מצמיחה תבואה לאכול ולשבע.

הברכה השלישית של ברכת המזון, היא ברכת ירושלים. ברכה על מה שיש לנו מזון וכלכלה, מצד קרבת והשגחת ה'. וכפי שאומרים בברכה זו "רענו זוננו פרנסנו וכלכלנו והרוחנו והרוח לנו ה' אלוקינו... ידך המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה", עם ישראל זוכה למזון גם מצד הארץ הטובה, שעליה מברכים ברכה שניה. ועוד זוכים למזון בהרחבה וביד מלאה, מצד מה שה' הוא רועה ישראל ומשגיח וזן ומפרנס ומכלכל מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה.

בתקופת האסיף, כאשר האדם יושב בביתו, וכבר אסף לתוכו את פרי הארץ, מן הגורן ומן היקב. ושמה במה שכבר יש לו בביתו כל צרכיו. בעת הזאת כאשר הוא מתבונן בשפע היבול שבבית, הרי הוא נותן לבו אל ההשגחה, שה' עומד ודואג עלינו לפרנסנו ולזוננו לכלכלנו, לברכנו ולהניח ברכה מרובה לתוך ביתינו. והשגחה נפלאה זו, היא הסיבה לחגוג את "חג האסיף", שמשמעותו היא 'חג ההשגחה'.

הקציר מתקשר לברכת הארץ, לארץ הטובה. אבל האסיף מקושר יותר עם ברכת המים. כדכתיב ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירושך (דברים יא-ד). מטר השמים הוא סיבה לאספת דגן ותירוש. בעת האסיף מודה האדם על המטר, שהביא לו את כל שפע האסיף.

ועל כך באים ארבעת המינים שבלולב, שהם גדלים על כל מים. כדאיתא בריש תענית (דף ב:) הואיל וארבעת מינין הללו אינן באין אלא לרצות על המים, וכשם שארבע מינין הללו אי אפשר להם בלא מים כך אי אפשר לעולם בלא מים.

עם ארבעת המינים אנו באים לשמוח לפני ה' ולהללו, באספנו מן הגורן ומן היקב, - באספכם את תבואת הארץ וגו' ולקחתם לכם ביום הראשון וגו' ושמחתם לפני ה' אלוקיכם וגו' - על טובת הגשמים שהשפיע עלינו בשנה שעברה, שהם גרמו לאסיף המבורך. וההלל בא עם ארבעה מינים אלו, שהם באים מן המים, מי מטר השמים, המורים כאמור על ההשגחה.

שתי הלחם וניסוך המים

ובזה יבואר ההבדל בין עבודת היום של חג הקציר, לזה של חג האסיף.

בתקופת הקציר, מביאים את העומר, ובשבועות שתי הלחם, שהם תנופה מביכורי פרי הארץ. ובמנחה זו מבטאים את תודת הקציר. אבל בחג האסיף, אין מביאים כלל את פירות האסיף, אלא מנסכים לפניו מים על גבי המזבח.

ולפי מה שנתבאר במהות חג הקציר וחג האסיף, הרי מבוארים הדברים. כי בחג הקציר, כאשר ההודאה באה כאות הכרת הטוב וקרבת תודה על שנתן לנו את הארץ הטובה, אנו מגישים מקטירים לפניו, תנופת מנחה מביכורי פירות הארץ אשר נשתבחה בהם. כאשר ההודאה היא על הארץ, ראוי להביא את פרי הארץ. בהבאת פרי הארץ אנו מסמלים את טוב הארץ, ואת זאת אנו מביאים לפני ה' לקרבן.

שתי הלחם נקראים ביכורים - ממושבותיכם תביאו לחם תנופה וגו' ביכורים לה' (ויקרא כג-ז). וכן בפרשת פנחס וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה וגו' (במדבר כח-כו). והיינו שהם "ביכורי ציבור". כשם שכל יחיד מביא ביכורים, כך יש "ביכורי קציר חייטים" שכל הציבור מביא על הקציר. ואחר הנפת שתי הלחם שהם ביכורי ציבור, מתחיל תקופת ביכורי היחיד כדתנן אין מביאין ביכורים קודם לעצרת וכו' מפני הכתוב בתורה וחג הקציר בכורי מעשיך מן השדה (ביכורים פ"א משנה ב). בעלי הקרקע המביאים משדותיהם, ביכורי שבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל.

ומהות הודאת הביכורים מבוארת בכתוב וענית ואמרת לפני ה' אלוקיך וגו' ויביאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש. ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי

המקדש, בתוך בני ישראל. שם היה מקור הברכה וההשגחה, **כי שם צוה ה' את הברכה** (תהילים קלג-ג).

תקופת המדבר והאסיף בארץ ישראל - ענין אחד

ועתה יבואר היטב השייכות והקשר בין "חג הסוכות" ל"חג האסיף". כי כאמור, מהותו של חג האסיף, הוא השמחה על ההשגחה המיוחדת, שה' משגיח ודואג לנו באופן פרטי. באופן שהוא יושב בקרבינו, בהשראת שכינתו בבית המקדש. חג האסיף אינו על התבואה שיש לנו מצד נתינת הארץ, אלא על ההשגחה שהקב"ה משגיח ודואג לישראל.

וזה עצמו, הרי כל ענינו של חג הסוכות. ההשגחה המיוחדת והשראת השכינה שהיה לנו, מאת ה' בלכתנו במדבר.

השגחה מיוחדת ופרטית זו, שבארץ זכינו לה באופן של "למטר השמים תשתה מים תמיד עיני ה' אלוך בה". כבר החלה בתקופת המדבר. וכמו שכתב הרמב"ן, שהסוכות הם זכר לכל הניסים הטובות שהיו להם במדבר והזכרון, שידעו ויזכרו שהיו **במדבר לא באו בבית, ועיר מושב לא מצאו ארבעים שנה, והשם היה עמם לא חסרו דבר** (רמב"ן ויקרא כג-מג).

חשיבות הזכרון של תקופת המדבר, באשר אז היה הדבר באופן של ניסים גלויים. כאשר פרש עליהם עננו למסך והקיפם בענני הכבוד, והיה להם "אסיף" כאשר אכלו את המן ושתו מים מן הסלע. ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח וימטר עליהם מן לאכל ודגן שמים נתן לנו (תהילים עח-כג).

חג האסיף וחג הסוכות מציינים שני סוגי תקופות בחיי עם ישראל, הסוכות הם זכרון על העבר, תקופת המדבר, ההשגחה בהנהגה הניסית והנפלאה בענני כבוד, מן, ובאר. ושמחת האסיף, על ההווה. ההשגחה בברכה ובהצלחה בארץ ישראל.

במדבר היה קיומינו הכלכלי, בדרך של ניסים. במדבר, ארץ ציה וחורב וצמאון אשר אין מים, כל הקיום של עם רב כזה, הוא רק באופן של נס. בארץ ישראל הקיום הכלכלי, הוא כבר בדרכי הטבע, ביבול הארץ ופריה המבורך. אולם המשותף בין שתי תקופות אלו, שתמיד קיומו הכלכלי של עם ישראל. הוא מאת ה', כאשר הוא משגיח, וצופה ודואג לרווחתנו וקיומינו. סוג ההטבה אחת היא, יש לנו קיום ומזון מתוך השגחת ה' עלינו. הסוכות והאסיף חג אחד הם, אלא שהסוכות הם זכרון על מה שכבר היה, והאסיף על הטובה המתחדשת בכל שנה.

הסוכות ויתר הטובות במדבר, הם מאותו סוג הטבה שיש לנו באסיף בארץ ישראל. אנו רואים בזה את השגחת ה' עלינו, אבינו רועינו המפרנסנו ומכלכלנו ודואג לכל צרכינו, שלא יחסר לנו דבר. רק שהשגחה מיוחדת זו באה בשני צורות. במדבר, באה ההשגחה בצורת ענני כבוד ומן מן השמים.

ברכה שלישית זו, היא ענינו של חג האסיף. חג על ההשגחה המיוחדת **כי יברכך ה' אלוך בכל תבואתך ובכל מעשה ידיך והיית אך שמח** (דברים טז-טו).

השגחה מיוחדת זו, מה שהקב"ה מתמסר לטובתם והצלחתם של ישראל, נובעת מתוך כך, שהקב"ה שוכן בישראל בתוכם ובקרבם. לא רק שצופה עליהם מן השמים, ומברכם ממעון קדשו. אלא מוריד שכינתו ביניהם ונתתי **משכני בתוכם** (ויקרא כו-יא). ומתהלך בקרב מחניהם, "ארץ אשר תמיד עיני ה' אלוך בה".

השראת השכינה בישראל, משמעותה שיש הנהגה יותר נעלית ונפלאה ביתר דקדוק והשגחה לטוב לנו. וכמו שכתוב **פני ילכו והנחותי לך** (שמות לג-ג) וברש"י **לא אשלח עוד מלאך אני בעצמי אלך**. וכן כתוב **והתהלכתי בתוכם** (ויקרא כו-יב), וברמב"ן **שתהיה הנהגתי בכם מפורסמת כמלך מתהלך בקרב מחנהו מספיק להם כל צרכם**.

על ידי השראת השכינה בבית המקדש, זוכים לסוג השגחה מיוחדת זו. אשר עיני ה' בארץ. וכדכתיב במזמור אשר אמר דוד על מציאת המקום לבית המקדש **כי בחר ה' בציון אוה למושב לו**. זאת מנוחתו עדי עד פה אשב כי איתיה. **צידה ברך אברך אבינוה אשביע לחם** (תהילים קלב). דהיינו שעל כי נבחרה ציון למושב ולמנוחה לקבוע את בית ה' והשראת שכינתו. על כן יברך ה' את צידתה של ציון, ואבינויה ישבעו לחם.

וכך הדין שאין ברכת כהנים בשם אלא במקדש (סוטה לח), מדכתיב **בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך** (שמות כ-כא). כי משם הברכה ושפע ההצלחה.

ומשום כך ברכה שלישית זו שבברכת המזון, עוסקת בבנין ירושלים ובית המקדש. **רחם נא על ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך - ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו**. כי תוכן ברכה זו הוא השגחת ה' המיוחדת שעל כנסת ישראל, המתבטאת בהשפעת המזון מידו הרחבה. והשגחה זו מופיעה עלינו כאשר ה' שוכן בירושלים, ובבית הגדול והקדוש'.

השראת השכינה בירושלים ובבית המקדש, היא מעלה נוספת יתר על נתינת הארץ. ועל כך באה ברכה נוספת להודות ולבקש על השגחה זו שלא תפסק. והיא שייכת לברכת המזון כאשר נתבאר, שעל ידי בית המקדש והשכינה זוכים לברכה מיד ה' המלאה והפתוחה, 'צידה ברך אברך', 'חלב חיים ישביעך'.

ומשום כך עיקר השמחה בחג הסוכות, היה בבית המקדש. כדכתיב **ושמחת לפני ה' אלוךים שבעת ימים** (ויקרא כג-מ). כי עיקר השמחה בחג היא בהשגחת ה' הקרובה בהתמסרות מיוחדת, שהיא נובעת מתוך השראת שכינת עוזו בבית

1. ומשחרב בית המקדש, נתמעטה הברכה. אמר רב חסדא מיום שחרב בית המקדש אין הגשמים יורדין מאוצר טוב (ב"ב כה:), העיד ר' יהושע מיום שחרב בית המקדש אין יום שאין בו קללה ולא ירד הטל לברכה וניטל טעם הפירות ר' יוסי אומר אף ניטל שומן הפירות (סוטה מח.).

ההשגחה והסוכות והעננים וכל הטובות במדבר, וגם על ההשגחה והאסיף בארץ ישראל. ומכיון שענינים אחד, שניהם מבטאים את טובת ההשגחה שה' דואג להשגיח עלינו. על כן הוא חג אחד ושמחה אחת.

ומים מן הסלע. ובארץ ישראל, באה ההשגחה בצורת האסיף המבורך והברכה בכל מעשה ידינו.

והרי שההודאה והשמחה והחגיגה בחג, הם גם על

ושמחתם לפני ה' אלוקיכם

[שהרי לא קאי על חג הסוכות. וגם אין שאיבת המים שם, אלא דרך משל כדכתיב בסיפא דקרא 'ממעייני הישועה'].

אלא שיסוד השמחה הוא מחמת החג והאסיף, אלא שמרמז זה למדו חכמים, שהשמחה הגדולה של החג, תהיה בקשר לניסוך המים. ונראה שגם הרמב"ם לא פליג על זה, דהא קראהו במשנה 'שמחת בית השואבה'. רק שכתב מקור ויסוד שמחה זו, שהוא מפורש בתורה, מקרא ד'ושמחתם לפני ה' אלוקיכם'.

ועיין במהרש"א חידושי אגדות שכתב בדעת רש"י, ששמחת בית השואבה עניינה שירה על ניסוך המים כענין השיר שבא על ניסוך היין. על פי מה שכתב כאן רש"י שהחליל בא על ניסוך המים - ודקאמר לעיל אין שירה אלא על היין היינו שירה שעל הקרבן, של כל השנה לא היה אלא על ניסוך היין של אותו הקרבן, אבל בחג היה שירה בלא יין דהיינו על המים (מהרש"א ערכין יא). וכן דעת הגריעב"ץ בהגהותיו (סוכה ג:) ששמחת בית השואבה הוא מאותו ענין של השיר שאומרים על ניסוך היין, שכתב - ומרבין בשיר וכלי שיר לניסוך המים יותר מעל ניסוך יין כדאיתא בכולא פירקא.

אכן באמת נראה דאין גדרי השיר הללו, דומין זה לזה. דהשיר הנאמר על היין הוא ענין וסוג שירה אחרת לגמרי, מהשיר של שמחת בית השואבה. דהשיר שנאמר על הקרבן בשעת הניסוך, הוא חלק מעבודת הקרבה, דכשם שמביאים לפני ה' קרבנו לחמו, ומנסכים לפניו יין 'הסך נסך שכר', כך גם עובדים לפניו בעבודת השיר, ועומדים ומשוררים לפניו. שכביכול תהא שירה תוך כדי אכילת ושתיית המלך. וכדאיתא בערכין (שם) שהשירה היא ענין שירות ועבודה. אכן שמחת בית השואבה, הוא שמחת עם ישראל, הבאים לשמוח בעצמם לפני ה', וכל כלי השיר באים, בכדי שבהם יהיו שמחים לפני ה'. ושמחה זו נלמד מקרא ד'ושמחתם לפני ה' אלוקיכם שבעת ימים', כדנתבאר. ואינו ענין לשירת העבודה של ניסוך היין.

והיינו מה שאמרו בגמרא - בשיר של קרבן דר' יוסי סבר עיקר שירה בכלי ועבודה היא ודוחה את השבת וכו' אבל שיר של שואבה דברי הכל שמחה היא ואינה דוחה את השבת (סוכה שם). כלומר דשיר של קרבן הוא 'עבודה', שהוא שיר הבא כקרבן לה'. אבל שיר של שואבה אינו שיר שבא כ'עבודה' על ניסוך המים כמו שיר הקרבן, אלא לדברי הכל 'שמחה היא', שהיא באה כדי שאנחנו נשמח לפני ה'. ועי' רש"י שם -

א. שמחת בית השואבה

במשנה - החליל חמשה וששה זהו החליל של בית השואבה (סוכה ג.). וברש"י - כל שמחה זו אינה אלא בשביל ניסוך המים כדמפרש ושאתם מים בששון.

אכן הרמב"ם לא הזכיר בשמחה זו, שהיא מחמת ניסוך המים, ולא הזכיר פסוק זה של ושאתם מים בששון. וזה לשונו - אף על פי שכל המועדות מצוה לשמוח בהן, בחג הסוכות היתה במקדש שמחה יתירה, שנאמר 'ושמחתם לפני ה' אלוקיכם שבעת ימים', וכיצד היו עושין, ערב יום טוב הראשון וכו' ומתחילין לשמוח ממוצאי יום טוב הראשון וכן בכל יום ויום מימי חולו של מועד וכו' (הל' לולב פ"ח ה"ב).

ומבואר לדעת הרמב"ם, דאף דעיקר קרא של 'ושמחתם לפני ה' אלוקיכם' קאי על שמחת לולב, שחייבים ליטלו במקדש כל שבעה, אך נלמד ממנו גם על השמחה הגדולה שהיתה במקדש, בשמחת בית השואבה.

ונראה ביאורו כי ניסוך המים יש בו מאותו ענין של נטילת לולב, וכדנתבאר, שנטילת ארבעת המינים עניינם שהם גידולי קרקע כעין פרי האסיף, שגידולם מן המים. ובאים לשמוח בהם לפני ה' כדי להודות ולהלל על ברכת המים. וכמו כן גם ניסוך המים, הוא משום אותו ענין להודות לה' על המים. ועיין בגמרא תענית (ב:) דס"ל לר' אליעזר שמוזכרין גבורות גשמים מיום טוב הראשון של חג, ובעי התם - ר' אליעזר מהיכא גמיר לה, מלולב גמיר לה או מניסוך המים גמיר לה. הרי שהן לולב והן ניסוך המים, באים שניהם על ברכת הגשמים.

וכשם שבנטילת מינים אלו שהם מורים על המים, המצוה היא לבא ולשמוח בהם לפני ה', 'ושמחתם לפני ה' אלוקיכם'. הרי מאותו ענין ראוי גם לשמוח במצות ניסוך המים, וכל שכן הוא, שבהבאת המים עצמם, שראוי לקיים בהם ענין הכתוב 'ושמחתם לפני ה' אלוקיכם שבעת ימים'.

ולפי זה נראה לומר, דבשורש הדברים לא פליגי רש"י והרמב"ם. וגם רש"י שכתב שכל השמחה אינה אלא בשביל ניסוך המים, וילפינן לה מקרא ד'ושאתם מים בששון'. נמי מודה להרמב"ם שיסוד השמחה הוא מן התורה, מהא דכתיב בקרא גבי חג הסוכות 'ושמחתם לפני ה' אלוקיכם שבעת ימים'. דאם לא כן, מה טעם יש בדבר, שניסוך המים גורם לשמחה. ואף הכתוב 'ושאתם מים בששון', אינו אלא רמז.

2. וכל כך היה חביב ענין ניסוך המים עד שקבעו שער מיוחד להבאת המים ונקרא שמו שער המים, כדאיתא במשנה - ולמה נקרא שמו שער המים שבו מכניסין צלוחית של מים של ניסוך בחג (מידות פ"ב מ"ו).

שמחה יתירה היא ואינה מן התורה אלא לחבב את המצוות וכו'. ולכאורה תמוה דמאי שנא מצוה זו מכל המצוות, שמחבבין אותה על ידי שמחת כלי שיר כל הלילה. אלא כוונתו כדנתבאר דכיון ששורש המצוה הוא מאותו תוכן של נטילת ארבעה מינים, דכתיב בהו 'ושמחתם לפני ה' אלוקים', על כן הוא מענין המצוה לשמוח בעת עשייתה, ולחבבה ברוב שמחה ושירה לפני ה'.

והנה נתבאר דעת רש"י דמקור מצות החליל הוא מקרא ד'ושבתם מים בששון', ולפי דברי הרמב"ם שורש שמחה זו, הוא מהא דכתיב 'ושמחתם לפני ה' אלוקים שבעת ימים'.

והנצי"ב כתב לחדש בזה שלמדו מצוה זו של ריקודים ומחולות לפני ה', מפסוק מפורש דכתיב בחג הסוכות - שבעת ימים תחוג לה' אלוקיך במקום אשר יבחר ה' כי יברכך ה' אלוקיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידיך והיית אך שמח (דברים טז-טז). ובהעמק דבר שם - דבכלל לשון תחוג משמע שמחה הבאה בריקודים ומחולות וכו' כדאיתא בחגיגה דף י' ד'חגו חגא' הוא. והיינו שבחג הסוכות יש מצוה מיוחדת מן התורה לבא ולשמוח לפני ה', במקום המקדש אשר יבחר בריקודים ומחולות.

ומה שבחג הסוכות יש יתר על כל המועדים, תוספת שמחה לפני ה' במקדש, הן בארבעת המינים כל שבעה והן בריקודים ומחולות כל שבעה. נראה הטעם משום שמחת חג האסיף הוא על השגחה ה' עלינו כמו שביארנו באריכות לעיל. ומציאות השגחה והשראת השכינה בישראל, מקום השפעתה הוא מן המקדש, אשר הוא המקום אשר על ידו הוא שוכן בתוכינו, ומשם משפיע לנו טובה וקדושה. כדכתיב - פה אשב כי איתיה צידה ברך אברך וגו' (תהילים קלב). וברמב"ן על הפסוק והתהלכתי בתוכם - כמלך מתהלך בקרב מחנהו מספיק להם כל צרכם (ויקרא כו-ב).

והוא מה שאמרו על שמחה זו - ולמה נקרא שמה בית השואבה שמשם שואבין רוח הקודש (ירושלמי סוכה פ"ה הלכה א') שזה עניינה של שמחה זו, ששמחים בהשראת השכינה שבתוכינו, אשר מכח זה שורה רוח הקודש ושפע תורה וקדושה על עם ישראל נביאים וחכמים.

* * *

ב. ושמחת בחגך

בגמרא - תניא רבי יהודה בן בתירא אומר בזמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר 'וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלוקיך', ועכשיו שאין בית המקדש קיים אין שמחה אלא ביין שנאמר ויין ישמח לבב אנוש (פסחים קט). עוד איתא שם - ת"ר חייב אדם לשמח בניו ובני ביתו³ ברגל שנאמר ושמחת בחגך [אתה ובנך ובתך וכו'], כמה משמחם ביין, רבי יהודה אומר אנשים בראוי להם ונשים בראוי להם וכו'.

ועיין בכתבי הגר"ח הלוי (הובא בהגש"פ מבית לוי) שביאר בדברי הגמרא דאיכא תרי חיובי שמחה, חדא שמחה באכילת

בשר קרבנות, ועוד שמחה בדברים של חול והיינו יין ובגדי צבעונין, ובזמן שאין בית המקדש קיים דליכא שמחה בקרבנות, בכ"ז נשאר דין שמחה ביין.

ולכאורה הני תרי חיובי מפורשים בתורה, כי מצות השמחה ברגלים נזכרת בתורה שני פעמים, האחד - ושמחת לפני ה' אלוקיך אתה ובנך ובתך וגו' (דברים טז-א), ועוד כתיב קרא - ושמחת בחגך אתה ובנך וגו' (פסוק יד).

ונראה שזה הוא המקור להני תרי דיני שמחה שכתב הגר"ח, שהפסוק הראשון דכתיב ביה 'לפני ה' אלוקיך', איירי בשמחת אכילת קרבנות, שהיא לפני ה'. ומהפסוק השני הוא דילפינן לשאר מיני שמחות, דלא כתיב ביה 'לפני ה' אלוקיך'.

אכן בראשונים ובכל הפוסקים משמע דאינו אלא חיוב שמחה חדא.

עיין בספר המצוות להרמב"ם - שציוונו לשמוח ברגלים והוא אמרו יתעלה ושמחת בחגך וכו', וענין הראשון הרמוז אלינו בציווי זה הוא שנקריב קרבן שלמים וכו', ובכלל אמרו ושמחת בחגך מה שאמרו גם כן לשמוח במיני שמחה, ומזה לאכול בשר ולשתות יין וללבוש בגדים חדשים ולחלק מיני מתיקה לקטנים ולנשים, ולשחוק בכל ניגון ולרקד במקדש לבד והיא שמחת בית השואבה, זה כולו נכנס באמרו ושמחת בחגך וכו' (מצוה נד והעתיקו בספר החינוך מצוה תפח). ומבואר בדבריו להדיא דכל הני שמחות, הן אכילת שלמים והן שאר מיני שמחות של חולין, כולהו חדא מצוה היא.

ובהלכות יום טוב כתב - וחייב אדם להיות בהן שמח וטוב לב הוא ובניו וכו' שנאמר ושמחת בחגך וגו', אף על פי שהשמחה האמורה כאן היא קרבן שלמים, יש בכלל אותה שמחה לשמוח הוא ובניו ובני ביתו כל אחד כראוי לו, כיצד הקטנים נותן להם קלויות ואגוזים ומגדנות, והנשים קונה להם בגדים ותכשיטין נאים כפי ממונו, והאנשים אוכלין בשר ושותין יין (פ"ו הי"ז). הרי שוב כלל בדבריו אכילת שלמים וכל מיני שמחות, דכולהו חדא מצוה היא.

וכן בריטב"א סוכה (מב): - ההלל והשמחה שמונה, דאע"ג דק"ל אין שמחה אלא בבשר ועיקרו בשלמי שמחה וכו', מ"מ הא איתא לשמחה בבשר של חולין או בשאר מיני שמחות כיון דלא אפשר בבשר שלמים, שלא אמרו שאין שמחה אלא בבשר אלא למצוה מן המובחר כל היכא דאפשר, אבל לא לעכב. וכן כתב הר"ן - (שם דף כא. מדפי הר"ף). הרי שנקטו דאכילת בשר שלמים הוא רק למצוה מן המובחר, אבל ידי קיום המצוה יוצא גם בבשר חולין וכל מיני שמחות.

ובגמרא נמי איתא, שגם הפסוק של 'ושמחת בחגך' איירי בקרבנות, דאמרו - ת"ר ושמחת בחגך, לרבות כל מיני שמחות לשמחה, מכאן אמרו חכמים ישראל יוצאין ידי חובתן בנדריים ונדבות ובמעשר בהמה, והכהנים בחטאת ואשם ובככור ובחזה ושוק (חגיגה ח). ומשמע דכל דין השמחה חדא נינהו, שאף פסוק זה מתפרש בעיקרו על שמחת בשר קרבנות.

ובספר יראים סי' תכז (קכו) - שכל שמחה הראויה לאדם

3. ופשוט. שהחובה לשמח בניו ובני ביתו אינה רק משום מצות חינוך, שחייב לחנכם למצות שמחה בחג. אלא הוא משום עצם שמחת החג שיהיה הוא וכל בני ביתו שמחים. ועיין ספר 'תורת רפאל' הל' יום טוב סי' עט.

הם מועדי ה' מקראי קודש, כלומר שאנו חוגגים אותם לה', לכן כל מה שעושים לכבוד היום טוב, הוא שמחה לפני ה', היין ובגדי צבעונין וכו' נחשב הכל 'ושמחת לפני ה' אלווקי'.

אלא שעיקר השמחה הוא השמחה בבשר קרבנות, שמקיים בהו יותר את הכתוב 'לפני ה' אלווקי'. ומש"ה בזמן שבית המקדש קיים וביכלתו להקריב קרבן, חייב לאכול בשר שלמים, לקיים המצוה כתיקונה. אבל בזה"ז יוצא ידי חובת המצוה בשאר מיני שמחות, שגם הם נחשבים לפני ה'.

וכענין שאמרו חז"ל - זה היום עשה ה' נגילה ושמחה בו. אמר ר' אבין אין אנו יודעין במה לשמוח אם ביום אם בהקב"ה, בא שלמה ופירש נגילה ושמחה בך, 'בך' בתורתך, 'בך' בישועתך. אמר רבי יצחק 'בך' בעשרים ושתים אותיות שכתבת לנו בתורתך ב' תרי"ך עשרים (ילקו"ש פנחס רמז תשפב). כי השמחה במועדים, היא השמחה בה'. וכנסח תפילת הרגלים - והנחילנו בשמחה ובששון מועדי קדשך וישמחו בך ישראל מקדשי שמך.

לכל דבר המשמחו, חייב לעשות ברגל, וכל דבר שלבבו מוצא שמחה וקורת רוח באכילה ובשתיה וטיול ובכל דבר ששמחה היא לו, חייב לעשות, וכשם שחייב לשמוח בעצמו, כך חייב לשמח אשתו ובניו ובנותיו ובני ביתו, כדכתיב ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך.

ועיין ספר שאגת אריה (סי"ה) - שמחוייב לשמוח ביו"ט בכל מיני שמחה שיכולת בידו לשמוח, ולא דמי לשאר מצוות ששויין בכל אדם העשיר לא ירבה והדל לא ימעטי, אבל שמחה זו כל אדם ואדם מחוייב לשמוח כפי יכולתו ולפי רוב עשרו, וכן אנשים בראוי להם ונשים בראוי להם וה"נ קטנים וכו', אם יש יכולת בידו להביא שלמים ברגל חייב בהם נוסף על כל שאר מיני שמחות כיון שמצינו בהם שמחה, אבל אם הוא טמא או בזה"ז שא"א בשלמי שמחה, הרי הוא יוצא ידי חובתו בשאר מיני שמחות שיש יכולת בידו לקיימן וסגי בהכי'.

ומדכללו כל סוגי השמחות כחדא בהני קראי, משמע דאף שאר שמחות שאינם אכילת קרבנות, נמי מיחשב שמחה לפני ה', והיינו דמכיון דהשמחה באה לכבוד שמחת החג, והחגים

4. ובנידון אם החיוב הוא על האשה עצמה, או שהחיוב הוא רק על בעלה לשמחה, עי' בזה גמרא ר"ה ו: ובתוס' וברשב"א שם. ועי' גמרא קידושין לד: וברש"י ותוס' שם, ועי' רמב"ם הל' חגיגה פ"א ה"א, ובהשגות הראב"ד שם, ועי' ספר שאגת אריה סי' ס"ו שהאריך בזה.
5. ועי"ש שהאריך להוכיח שכל מיני השמחות הם מדאורייתא וכמו שהבאנו לעיל מדברי הרמב"ם והראשונים, אכן שיטת התוס' (מו"ק יד: תוד"ה עשה) דמן התורה מקיים מצות שמחה דווקא באכילת שלמים, אבל שאר מיני שמחות הם רק מדרבנן. ועי' בזה בספר מנחת ברוך סי' עז, והאחרונים האריכו הרבה בענין זה.

תכל'ס

מכבי

במכבי מקבלים את הטוב ביותר במחירים המשתלמים ביותר

רק לחברי מכבי:

- הינם** מנשקפי האהה קלידים 200 ש"ח
- 23** טיפולי שיניים משמחים לסיפול
- 23** ללא תשלום ללא תשלום מסגרת מסגרת
- 23** אימון כשר או קבוצתי לחימון אישי

רק חברי מכבי חוסכים מאות שקלים בענה על טיפולי שיניים

יש קופות חולים ויש מכבי *4535

האוצרות ללא הפסקה

הננו לעדכן ולבשר לציבור הרחב, קוראי ולומדי הגיליון אוצרות בן מלך כי ברצות ה' אחרי מאמץ הכנה מיוחד מטעם המכון גם בשבוע הבא לקראת שמחת תורה ייצא הגיליון לאור בהפצה השבועית רגילה - במיילים ובבתי הכנסיות

על ענייני

שמחת תורה - זפרשת וזאת הברכה

למען שמחת יום טוב של המשתוקקים לתורתו של רבינו בעל הבן מלך להשיב נפשנו מאוצרו הטוב במועדים נשגבים אלו

בברכה נאמנה
הנהלת המכון

ושמחת בחגך והיית אך שמחה

שישו
ושמחו
בשמחת
בן מלך

בשורה טובה לקהל חברי קהילתנו וכלל תלמידי דבינו בעל ה'בן מלך' זצוק"ל

שמחים אנו לבשר לצמאים למימי תורתנו של דבינו זצ"ל
בכל אתר ואתר, על צאתו לאור עולם של הספר המיוחל בסדרת

'בן מלך - על התורה' ויקרא חלק א

מהדורת ידידנו הנכבד הר"ד יוחנן ערנטל שליט"א
תורת הקרבנות במשנתו הטהורה

הכרך יוצא בעת ממכש הדפוס
ויחולק בהפצה לציבור הרחב לקראת יום היא"צ
לקראת החג יופץ בע"ה בבתי הכנסת של קהילתנו
לעיון וללימוד

שמחו נא בשמחת התורה

והבשורה בפולה ומכופלת
על הספר הנוסף ההולך ומוכן בימים אלה לקראת ההדפסה
ליום היא"צ

במדבר חלק א

שני כתריתורה מבית גגויו של דבינו זצוק"ל
נגיל ונשיש בזאת התורה - כי היא לנו עוז ואודה
הספרים יהיו ניתנים להשיג אצל נציגי המכון בכל בתי המדרש
חברי המכון יהיו זכאים לקבלו חינם, באירוע הגדול שיתקיים
לקראת יום היארצייט הראשון

הכונו!

בברכת התורה וחג שמח
הנהלת מכון כתבי בן מלך

ושמחת בחגך והיית אך שמח

בחסות לוצקין ביטוחים

המעוניינים לתרום את הוצאות הגיליון לזיכוי הרבים,
נא לפנות ל-054-8422488 או למייל mechonbenmelech@gmail.com